

EURÓPA TANÁCS
MINISZTERI BIZOTTSÁG

**R (92) 17 számú Ajánlás
a büntetéskiszabás egyöntetűségére*
és Indokolás**

(Elfogadta a Miniszteri Bizottság 1992. október 19-én a miniszteri megbízottak 367. ülésén)

Az Európa Tanács Alapokmánya 15. cikke b) pontja alapján a Miniszteri Bizottság, emlékeztetve arra, hogy az Európa Tanács célja a tagállamok közötti egység fokozása; fontolóra véve az igazságszolgáltatás alapvető elvét, mely szerint hasonló eseteket hasonlóan kell megítélni; figyelemmel arra is, hogy a tagállamokban egyre inkább tudatosul: a büntetéskiszabásban néha különböző szintű indokolatlan aránytalanságok jelentkeznek; felismerve, hogy az indokolatlan aránytalanság és az igazságtalanság érzése a büntető igazságszolgáltatás tekintélyét csorbíthatja; nem tévesztve szem elől az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Európai Egyezmény 3., 5. és 6. cikkét és a bírói függetlenség alapelvét; számításba véve továbbá, hogy a bíróság határozatának mindig az ügy egyedi körülményeihez és az elkövető személyi helyzetéhez kell igazodnia; szem előtt tartva, hogy a büntetéskiszabás egyöntetűségének nem kell a büntetések szigorodásával járnia; emlékeztetve az 1987-es strasbourgi 8. Kriminológiai Kollokvium megállapításaira; Javasolja, hogy a tagállamok kormányai, ügyelve hazájuk alkotmányos elveire és jogi hagyományaira, s különösen a bírói függetlenségre, tegyenek megfelelő intézkedéseket az I. Függelékben felsorolt elvek és ajánlások térnyerésének előmozdítása érdekében, hogy elkerülhetővé váljanak az indokolatlan aránytalanságok a büntetéskiszabásban.

Függelék

az R (92) 17 számú Ajánláshoz

A. Büntetéskiszabási megfontolások

- 1 Amennyiben az alkotmányos elvek és a jogi hagyományok ezt megengedik, a törvényhozó vagy más erre jogosult hatóság törekedjék a büntetéskiszabást vezérlő megfontolások nyilvánossá tételére.
2. Ha szükséges, de különösen, ha a különböző megfontolások egymással ellentétbe kerülhetnek, iránymutatást kell adni e megfontolások lehetséges fontossági sorrendjét illetően is.
3. Ahol csak lehetőség van rá - különösen a bűncselekmények vagy bűnelkövetők bizonyos csoportjai esetében - elő kell írni a legfontosabbnak szánt megfontolást.
4. Bármelyek legyenek is a büntetéskiszabást vezérlő deklarált megfontolások, kerülni kell a bűncselekmény és a büntetés súlya közötti aránytalanságot.
5. A büntetéskiszabást vezérlő megfontolásokat időről időre felül kell vizsgálni. Bátorítani kell és elő kell mozdítani azt a törekvést, amely arra irányul, hogy európai szinten egyöntetű megfontolások és prioritások kerüljenek kidolgozásra. A büntetéskiszabási gyakorlatot a szükségtelen szigor elkerülése végett kritikus szemmel felül kell vizsgálni.
6. A büntetéskiszabás vezérlő elveinek összhangban kell lenniük a korszerű és humánus büntetőpolitikával, különösen a szabadságvesztés alkalmazásának csökkentését, a közösségre alapozott szankciók és intézkedések gyakoribb alkalmazását, a dekriminalizáció folytatását és az olyan elterelési módszerek bevezetését illetően, mint a meditáció, valamint az áldozatok kártalanításának biztosítása.
- 7 A büntetés kiszabásánál nem szabad az elkövető vagy az áldozat faja, bőrszíne, neme, nemzeti hovatartozása, vallása, társadalmi helyzete vagy politikai meggyőződése szerint hátrányos megkülönböztetést alkalmazni. Az elkövető munkanélküli volta, kulturális vagy társadalmi körülményei, vagy hasonló tényezők nem befolyásolhatják a büntetést az elkövető terhére.
8. A felesleges megpróbáltatásokat és az elkövető lehetséges társadalmi beilleszkedésének megnehezítését elkerülendő számításba kell venni a büntetésnek az adott elkövetőre gyakorolt

valószínű hatását.

9. Kerülni kell a büntető igazságszolgáltatásban a késedelmeskedést; az olyan szükségtelen késlekedést, amelyért a vádlott nem felelős és amely az ügy természetének sem tulajdonítható, a vádlott javára kell a büntetés kiszabásánál figyelembe venni.

B. Büntetések rendszere

1. A büntetési maximumokat és ahol vannak, a minimumokat felül kell vizsgálni úgy, hogy azok olyan összefüggő rendszert alkossanak, amely tükrözi a különböző fajta bűncselekmények egymáshoz viszonyított súlyosságát.

2. Az egyes bűncselekményekre megengedett büntetési határok ne legyenek olyan tágak, hogy a bíróságnak alig nyújtsanak tájékoztatást a tett viszonylagos súlyossága felől. Az államok tehát vegyék fontolóra egyazon fajta bűncselekményen belül is a súlyosság mértékéhez igazodó fokozatok létesítését, de a büntetési minimumok - ha vannak - ne akadályozzák meg a bíróságot az egyedi eset sajátos körülményeinek a beszámításában.

3. a. Ahol ez az alkotmánnyal és a jogrendszer hagyományaival összeegyeztethető, fontolóra vehetők további olyan megoldások is, amelyek előmozdítják a büntetéskiszabás egyöntetűségét.

b. A "Büntetéskiszabási tájékoztatók" és a "Kiindulópontok" elnevezésű módszer már gyakorlati alkalmazást is nyert.

c. A "Büntetéskiszabási tájékoztatók" közlik azt a tartományt, amelyen belül kell egy bűncselekmény különböző különféle enyhítő vagy súlyosító körülmények lététől vagy hiányától függő - változataira kiszabandó büntetésnek lennie, de meghagyják a bíróságnak az ettől való eltérés lehetőségét.

d. A "Kiindulópontok" közlik, hogy egy bűncselekmény különféle változataira mi az általában kiszabandó büntetés, amelytől azonban a bíróság a súlyosító vagy enyhítő körülmények hatására akár felfelé, akár lefele eltérhet.

4. a. Különösen a gyakori, a kevésbé súlyos vagy az erre egyébként alkalmas bűncselekményeket illetően fontolóra vehető a "büntetéskiszabási tájékoztatók", avagy a "kiindulópontok" valamilyen formájának a bevezetése, mint fontos lépés a büntetéskiszabás egyöntetűsége felé.

b. Ahol az alkotmánnyal és a jogrendszer hagyományaival összeegyeztethető, az ilyen "tájékoztatók" vagy "kiindulópontok" bevezetésének módja - egyebek mellett - az alábbiak valamelyike lehetne:

i. törvényhozási út;

ii. felsőbíróság iránymutató határozata;

iii. független bizottság;

iv. minisztériumi körlevél;

v. ügyészségi irányelvek.

5. a. A szabadságelvonással járó büntetést végső eszköznek kell tekinteni, s ezért csak olyan esetekben szabad alkalmazni, amelyekben kellően figyelembe véve az egyéb mértékadó körülményeket is, a tett súlyossága folytán semmilyen más büntetés nyilvánvalóan nem felel meg. Ha (e megfontolások alapján) a szabadságvesztés igazságos is, annak tartama ne legyen hosszabb, mint amennyi helyénvaló az(ok)ért a bűncselekmény(ek)ért, amely(ek) miatt a vádlottat elítélték. Meg kell határozni, melyek azok a körülmények, amelyek egy bűncselekményt különösen súlyossá tesznek.

Ahol lehetséges, azok a negatív kritériumok is meghatározandók, amelyek - különösen a csekély vagyoni kárt okozó bűncselekmények esetén - kizárják szabadságvesztés kiszabását.

b. A szabadságelvonással járó büntetés alkalmazásának az előző bekezdés folyamatoként történő korlátozása különösen megfontolandó a rövid tartamú szabadságvesztéseket illetően.

c. A szabadságvesztéssel szembeni alternatívák alkalmazásának előmozdítása érdekében különösen új törvények alkotásánál a törvényhozó vegye fontolóra, hogy bizonyos bűncselekményekre börtönbüntetés helyett büntetési tételként szabadságelvonással nem járó büntetést írjon elő.

6. Át kell gondolni az alkalmazható szabadságelvonással nem járó büntetések szigorúsági sorrendjét, figyelembe véve nemcsak a büntetések különböző formáit (pl. felfüggesztett büntetés, pénzbüntetés), hanem a mértékben mutatkozó változatokat (pl. kisebb vagy nagyobb összegű pénzbüntetés, rövidebb vagy hosszabb tartamú közérdekű munka) is; a fokozatok ilyen kidolgozása lehetővé teszi a bíróság számára, hogy a büntetéseknek egy, a tett viszonylagos súlyosságát is tükröző csoportjából válassza ki az elkövető beleegyezését is igénylő és odaillő, szabadságelvonással nem járó büntetést.

7. Azt az elkövetőt, aki a szabadságelvonással nem járó büntetés előírásait nem azzal szegi meg, hogy újabb bűncselekményt követ el, csak akkor kell bebörtönözni, ha a bíróság meggyőződött arról, hogy minden más törvényes lehetőséget kimerítettek már, vagy azok alkalmatlanok, s az elkövető egyébként képes lett volna az előírásokat teljesíteni.

Ami a pénzbüntetést illeti

- a. azt úgy kell kiszabni, hogy ne haladja meg az elkövető anyagi lehetőséget;
  - b. fizetésektelenség esetén a szabadságvesztésre való átváltoztatás a végsőig kerülendő, figyelemmel arra, hogy vagy az eredeti bűncselekmény vagy nem volt olyan súlyos, hogy szabadságvesztést szabjanak érte ki, vagy ezt más okból nem találták helyénvalónak;
  - c. az államok sürgős feladatként igyekezzenek találni olyan szabadságelvonással nem járó eszközöket, melyekkel a pénzbüntetés megfizetése kikényszeríthető, beleértve a fizetés felfüggesztését és a büntetés megváltoztatását is
8. Azokban az államokban, ahol a felfüggesztett szabadságvesztés alkalmazható, biztosítani kell, hogy - amennyiben az elítélt megszegi a felfüggesztés feltételeit - a végrehajtás elrendelésének eszköze olyan bírói határozat legyen, amely bizonyos mérlegelést enged, mint pl. az egész büntetésnek, vagy csak egy részének a végrehajtása, avagy más lehetőségek.

C. Súlyosító és enyhítő tényezők

1. Azok a tényezők, amelyek a büntetés súlyosítása vagy enyhítése terén számításba jönnek, kapcsolódjanak a büntetés kiszabás kinyilvánított vezérlő megfontolásaihoz.
2. A fontosabb súlyosító és enyhítő tényezőket a törvényben vagy a joggyakorlatban kell tisztázni. Ahol lehetséges, a törvényben vagy a joggyakorlatban meg kell kísérelni azoknak a tényezőknek a meghatározását is, amelyek bizonyos bűncselekményeknél nem vehetők figyelembe.
3. A büntetés kiszabás ténybeli alapjait, mindig kétségen felül bizonyítani kell. Ha a bíróság egy olyan tényt kíván súlyosítóként figyelembe venni, amely a bűncselekményeknek nem fogalmi eleme, ezt csak akkor teheti, ha ésszerű kétséget kizáró módon bizonyították; s mielőtt a bíróság elvet valamely javasolt enyhítő tényezőt, a vádlottnak lehetőséget kell adnia a vitatott tény bizonyítására és meg kell győződnie arról, hogy az nem létezik.

D. Korábbi elítélések

1. A korábbi elítéléseket a büntetőeljárás egyik szakaszán sem szabad mechanikusan olyan tényezőnek tekinteni, amely a terhelt ellen hat.
2. A büntetés kiszabás kinyilvánított megfontolásainak keretében igazolható lehet ugyan az a felfogás, amely szerint az elkövető korábbi elítéléseit figyelembe kell venni, de a büntetésnek arányban kell maradnia az elbíralt bűncselekmény(ek) súlyosságával.
3. A korábbi büntettség hatásának függenie kell a terhelt előéletének jellegzetességeitől is. Így a korábbi büntettség hatása csökkentendő, vagy akár figyelmen kívül hagyandó, ha
  - a. a korábbi büntetéstől az elbírálásra váró bűncselekmény elkövetéséig jelentős idő telt el anélkül, hogy a terhelt bűncselekményt követett volna el;
  - b. az elbírálásra váró bűncselekmény kisebb súlyú, vagy a korábbi volt az;
  - c. az elkövető még fiatal.
4. Egységes szemléletnek kell érvényesülnie a megszüntetett eljárások, a külföldi ítéletek, a közkegyelem, az egyéni kegyelem és az elévült bűncselekmények értékelésében.
5. Ha egy elkövetővel szemben egy ítéletben több bűncselekmény miatt szabnak ki büntetést, a büntetés vagy összbüntetés bizonyos fokig igazodjék ahhoz, hogy több bűncselekményre vonatkozik, de azért maradjon arányban az elbíralt bűnös tevékenység egészének súlyosságával.

E. A büntetés indokolása

1. A bíróságok általában adják konkrét indokát a kiszabott büntetésnek. Ha szabadságvesztést alkalmaznak, ezt külön indokolják meg. Ahol "büntetés kiszabási tájékoztatók" vagy "kiindulópontok" léteznek, ajánlatos, hogy ezektől való eltérésre adjanak magyarázatot.
2. "Indokolás"-on az olyan magyarázatot kell érteni, amely megvilágítja az adott büntetés, az adott bűncselekménytípusra rendszerint kiszabott büntetés és a büntetés kiszabás deklarált megfontolásai közötti kapcsolatot.

F. A súlyosítási tilalom

1. Ha csak a vádlott fellebbez, a súlyosítási tilalom elvét figyelembe kell venni.
2. Azokban az államokban, amelyekben az ügyésznek joga van csatlakozó fellebbezéssel élni, ezt a jogorvoslatot nem szabad a súlyosítási tilalom kijátszására használni azért, hogy a vádlottat így elriasszák a fellebbezésről.

G. Előzetes fogva tartásban töltött idő

Legyen elv, hogy a tárgyalásig vagy a fellebbezés elbírálásáig fogva tartásban töltött időt a büntetésbe be kell számítani. Egységes szemléletnek kell érvényesülnie a külföldön fogva tartásban töltött időt illetően.

H. Az ügyész szerepe

A büntetékiszabási politikának és az ügyészek kiképzésének biztosítania kell azt, hogy az ügyészi gyakorlat előmozdítsa a büntetékiszabás általános egyöntetűségét.

I. Büntetékiszabási tanulmányok és tájékoztatás

1. Intézkedések szükségesek annak érdekében, hogy a bírói kar és a közönség rendszeres tájékoztatást kapjon a büntető igazságszolgáltatás általános működéséről és különösen a büntetékiszabási gyakorlatról.
2. A büntetékiszabás egyöntetűségének előmozdítása végett lehetőséget kell teremteni arra, hogy a bírák és a magisztrátusok rendszeresen részt vehessenek a büntetékiszabással foglalkozó konferenciákon és szemináriumokon.

J. Statisztika és kutatás

1. Hivatalos büntetékiszabási statisztikát kell létrehozni. Ezt úgy kell összeállítani és bemutatni, hogy a kellő tájékoztatást nyújtson a bírácoknak, különösen a mennyiségi alapon viszonyítható súlyosságú bűncselekmények (pl. ittas vezetés, áruházi lopás) büntetési nívójáról.
2. A statisztikákat úgy kell szerkeszteni, hogy biztosítva legyenek a kellő részletek a büntetékiszabásban jelentkező ellentmondások szembeállításához és méréséhez; pl. egyes bűncselekmény-típusokra alkalmazott bizonyos büntetések bemutatása révén.
3. Rendszeres kutatásokat kell végezni annak pontos mérésére, hogy miként alakul a büntetékiszabás egyes bűncselekményeket, az elítélteket és az eljárás módját illetően. E kutatásnak különös figyelmet kell szentelnie a büntetékiszabási reformok hatásaira.
4. Mennyiségi és minőségi szempontból vizsgálni kell a döntéshozatali folyamatot annak megállapítása végett, hogy a bíróságok miként jutnak el a határozathozatalhoz és ezt a folyamatot hogyan befolyásolhatják bizonyos külső tényezők (sajtó, a közönség beállítottsága, a helyi viszonyok.).
5. Legjobb a büntetékiszabást szélesebb eljárásjogi összefüggésben, a büntető igazságszolgáltatási rendszer egészében hozott határozatok tükrében (tehát a nyomozásra, a vádhatósági döntésekre, a védekezésre és a büntetés végrehajtására is kiterjedően) tanulmányozni.

K. Európai együttműködés a büntetékiszabásra vonatkozó tájékoztatásban

1. Az államok fontolják meg, hogyan lehetne folytatni a büntetékiszabásra vonatkozó jog, politika és gyakorlat irányzataira és új fejleményeire vonatkozó információk cseréjét, hogy terjedjenek a más európai államok büntetékiszabási gyakorlatára vonatkozó ismeretek és tájékozódjanak az államok a büntetékiszabás egyöntetűségének előmozdítására alkalmas lehetséges módszerekről.
2. Evégett az államok támogassák a büntetékiszabással foglalkozó rendszeres európai hírlevél ("newsletter") alapítását, amelyet egy megfelelő intézmény készítene, és amelyet a szélesebb értelemben vett Európa bírái és más érdekelt személyei között terjesztenének. Fontolják meg továbbá, hogy kívánatos lenne a tagállamok bírái és a büntető igazságszolgáltatásban érdekelt más személyek számára olyan fórum létesítése, amely lehetővé tenné, hogy találkozzanak, s szélesebb körben tudatosítsák közös gondjaikat és a megoldási lehetőségeket

* Recommendation No R (92) 17. Az Európa Tanács Bűnügyi Kérdésekkel Foglalkozó Bizottsága által az 1992. június 22-26-i ülésen CDPC (92) Addendum III. sz. alatt jóváhagyott szöveg.

Forrás: http://www.lb.hu/embjog_t/ET001792.html